

LXX. *Quibusdam respondet de P. acolytho qui cum quibusdam hominibus ad resistendum prædonibus arma sumpserit.*

(*Decr. Greg.*, l. v, t. 25, c. 4.)

Continentia litterarum.... *Et infra* : Cum P. acolythus cum quibusdam ad resistendum prædonibus arma sumpisset, in conflictu illo tres fuerunt

ab aliis vulnerati ad mortem, ita tamen quod illa homicidia neque facto ejus, neque consilio perpetrata fuerunt. *Et infra* : Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum prædictum acolythum ad frugem melioris vitæ transivisse dicatis, poterit ipse ad subdiaconatus ordinem promoveri, et altaris ministerium exercere.

VARIORUM AD CŒLESTINUM III EPISTOLÆ

I.

Guarini abbatis S. Victoris ad Cælestinum. — Gratulatur ei de ejus promotione, commendatque illi S. Victoris ecclesiam.

(*MARTEN. Ampl. Collect.*, I, 266.)

Sanctissimo domino et Patri CŒLESTINO Dei gratia summo pontifici, frater GUARINUS pauperum Ecclesiæ S. Victoris Parisiensis minister humilis, cum cæteris ejusdem loci fratribus, debitum tanto Patri obedientiæ obsequium, et reverentiæ plenitudinem.

Omnipotenti Deo, Pater sancte, referimus gratias, qui sacrosanctam, quam unici Filii sui pretioso sanguine redemit Ecclesiam, fidei vestræ sinceritati commisit, summum vos certumque pastorem constituens, quem de ovium pridem salute cognoverat esse sollicitum, ut paternum omnibus affectum impenderet, qui vigilaverat ante pro omnibus. Sane suum amicum vos confidebat existere, qui vobis dicere voluit : *Amice, ascende superius (Luc. XIV)*, colles mundi et altitudinem quamlibet pedibus vestris inclinans, cum de parte sollicitudinis vos transferre placuit in plenitudinem potestatis. Credimus quod item pluries olim contigisset de vobis, si ita ordnasset Omnipotens, et vestro beneplacito concordaret. Nunc autem diuturna multorum dierum experientia de his quæ ad honorem et utilitatem sanctæ Ecclesiæ sunt necessaria vobis indulta cælitus cognitione multiplici, ad hoc in eminentiore Christianæ religionis loco vestram voluit Omnipotens celsitudinem collocare, ut industriæ vestræ cautela pervigili jamdudum in tot et tantis experientissima eradicarentur de agro pleno, cui benedixit Dominus, quæ noxia sunt, ac diligentius plantarentur salubria. Utinam cordi vestro viva recordatio et perseverans inhaereat, quam brevi tempore de hac luce migrarunt, quibus nunc successistis (77) in cathedram, ut sanctorum apostolorum, quorum geritis vicem, imitando dum licet exempla, eorundem pervenire valeatis ad præmia, et per eum qui in

B proximo imminet finem, divina propitiante clementia, non finiendam accipiatis mercedem. Cæteris quidem Deum timentibus in paternitatis vestræ promotione communis est gaudiorum materia. Sed in hac parte lætitiæ B. Victoris ecclesia gloriatur speciali privilegio, quæ pietatis dignatione cælestis vos hactenus benignissimum Patrem in suis necessitatibus et inexpugnabilem cognoscitur invenisse patronum. Celsitudinis igitur vestræ pedibus provoluti, supplicamus attentius, quatenus pro animæ vestræ remedio sacram apostolicæ sedis interpretationem super illud verbum ex integro auctoritate vestra impetratam servis vestris restituere dignemini, et causam nostram juxta priorem commissionem in integrum formare.

II.

Aleonoræ reginæ Anglorum ad Cælestinum. — Pontificis opem implorat pro liberatione Richardi regis Anglorum, filii sui.

(Anno 1192.)

[*Petri Blesensis Opera*, ed. GILES, t. II, p. 58, ep. 144.]

Reverendo Patri et domino CŒLESTINO, Dei gratia summo pontifici A. in ira Dei regina Anglorum, ducessa Normanniæ et comitissa Andegaven., miseræ matri exhibere se patrem.

Silere decreveram, ne insolentiæ et præsumptionis arguerer, si forte adversus principem sacerdotum verbum aliquod minus cantum abundantia cordis, et vehementia doloris eliceret. Sane non multum ab insania differt dolor, dum in impetu suæ accensionis est, dominos non agnoscit, socium non veretur, nec defert, nec parcat alicui, sed nec sibi. Nemo ergo miretur, si verborum modestiam vis doloris exasperet, jacturam enim plango publicam : sed et familiaris dolor in asperitas mei præcordiis inconsolabiliter radicavit. Sagittæ enim Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum. Gentes divulsæ, populi lacerati, provinciæ desolatæ, et generaliter tota occidentalis Ecclesia confecta læmetis

(77) Nimirum Leocius III, qui tantum annis 4, mensibus 2, et diebus 18 sedit; Urbanus III, qui annis 1, mensibus 2, et diebus 25; Gregorius VIII, qui 2

tantum mensibus, et Clemens III, qui 3 annis, 2 mensibus, 10 dieb. pontificatum tenuerunt.

in spiritu contrito et humiliato supplicat vobis, A quem constituit Deus super gentes et regna in omni plenitudine potestatis. Afflictorum, quæso, clamor introneat in aures vestras: calamitates enim nostræ multiplicatæ sunt super numerum (*Psal. xxxix*). Nec ista dissimulare potestis citra criminis et infamiae notam, cum sitis vicarius crucifixi, successor Petri, sacerdos Christi, Christus Domini, Deus etiam Pharaonis. *De vultu tuo, Pater, iudicium prodeat, oculi tui videant æquitatem* (*Psal. xvi*).

De arbitrio vestro et de clementia vestræ sedis pendent vota populi, et nisi maturius arripiat manus vestra iudicium, tota redundabit in vos tragœdia huius mali: cum sitis pater orphanorum, et iudex viduarum, moerentium et dolentium consolator, et omnibus civitas refugii. In tanto cumulo miseriarum unicum et commune omnibus expectatur de vestræ potestatis auctoritate solatium. Filii Israel Moysen, cujus agitis vices, consultabant in duris, et ad tabernaculum fœderis confugiebant in angustiis suis. Rex noster in arcto est, et undique angustiae premunt eum. Videte statum, aut potius casum regni, malitiam temporis, tyranni sævitiam, qui de fornace avaritiæ arma iniquitatis incessanter fabricat contra regem, quem in sancta peregrinatione, in protectione Dei cœli, et tuitione Romanæ Ecclesiæ captum, et vinculis carceralibus coarctatum tenet, occiditque tenendo. Contemnit enim Deum, et terribilia iudicia ejus, prædæ incubat, et non est qui de manu ejus possit eruere. Si Ecclesia Romana, complosis manibus, ad tantas injurias Christi silet; *exurgat Deus* (*Psal. lxxvii*), et iudicet causam nostram, *respiciat in faciem Christi sui* (*Psal. lxxxiii*). Ubi est zelus Eliæ in Achab? zelus Joannis in Herodem? zelus Ambrosii in Valentem? zelus Alexandri tertii, qui, sicut audivimus et vidimus patrem istius principis Fredericum plena auctoritate apostolicæ sedis solemniter et terribiliter a fidelium communiione præscidit? Porro tyrannus apostolicas claves habet ludibrio, nec nisi verba reputat legem Dei. Sed tanto constantius deberetis arripere *gladium spiritus, quod est verbum Dei* (*Ephes. vi*). Scriptum est epim: *Qui vos spernit, me spernit* (*Luc. x*). Ideo si vestram non vultis aut Ecclesiæ Romanæ injuriam persequi, vobis tamen dissimulare non licet Petri opprobrium, et injuriam Christum.

Non sit ergo alligatum in ore vestro verbum Domini, nec in vobis timor humanus obruat spiritum libertatis. Tolerabilius est incidere in manus hominum, quam derelinquere legem Dei. *Confidunt in virtute sua, et in multitudine divitiarum suarum gloriantur* (*Psal. xlviii*). Inimici crucis Christi, quorum finis interitus, et gloria eorum in confusione (*Philip. iii*). Quidquid ecclesiarum et pauperum necessitati subtrahitur, insatiabilis avaritiæ devorat ingluvies. Sed prope est, ut in eos manus Domini tempestivam exerceat ultionem, et eveniet, quod B. Job de prædione impio protestatur: *Divitias, quas devoravit, evomet, et de ventre ejus extrahet eas Deus* (*Job xx*);

luct, quæ fecit omnia, nec tamen consumetur (*Job xviii*). Quod si ad tempus humanum evadunt iudicium, divinum terribilius est, quod imminet eis: quorum gaudium præsens ad instar puncti, interminabilis vero pœna ignis et vermis. Quis enim unquam persecutor innocentiae ultricem illius manum, *qui aufert spiritum principum* (*Psal. lxxv*), potentesque potenter punit, legitur evasisse? Ut de pœna taceam gehennali, sæpe legimus, quomodo dignus Dei pro arbitrio suo regna et imperia transfert; quas etiam, sicut vult, erigit, et sicut vult dejicit potestates. Non deterreat, quæso, vos sæcularis elatio. Superbus est Moab, et major est superbia ejus, quam fortitudo illius; e contrario autem nomen Domini plurima fortitudo. Illud vero publice contristat B Ecclesiam, populique murmur excitat, nec mediocriter militat in dispendium vestræ opinionis, quod in tanto discrimine, in tot lacrymis, in tot provinciarum supplicationibus, nec unum nuntium ad principes illos a vestro latere destinastis. Sæpe pro causis mediocribus vestri cardinales in magna potestate, etiam ad partes barbaras legatione funguntur; in causa vero tam ardua, tam lamentabili, tam communi, nec unum adhuc subdiaconum, aut acolythum destinastis. Legatos enim hodie facit quæstus, non respectus Christi, non honor Ecclesiæ, non regnorum pax, aut populi salus. Quis quæstus vobis, aut proventus gloriosior posset esse, quam in hac liberatione regis summi pontificatus apicem, sive sacerdotium Aaron, et Phinees exaltare? Sane C non multum humiliassetis sedis apostolicæ dignitatem, si in propria persona ad tanti liberationem principis in Germaniam descendissetis. Quem enim tam officiose colebat in prosperis, tam desidiose deserere non debuit in adversis.

Quare non appenditis in libra justitiæ beneficia, quæ bonæ memoriæ Henricus pater istius regis vobis, sicut vidimus, in articulo summæ necessitatis exhibuit, ut e diverso tyrannidem Frederici, quam in vos et Ecclesiæ Romanæ possessiones, et in omnes, qui vobis fideliter adhærebant, exerent? Cum enim prænominatus Fredericus fautor schismatice dissensionis et auctor contra Alexandrum III canonicæ, sicut scitis, electum, in partem apostatæ D Octaviani conjurasset, atque sub illa schismatis concussionione generaliter ubique terrarum Ecclesia laboraret, reges Franciæ et Angliæ variis ex utraque parte legationibus tentabantur: cumque sententia regis Franciæ consiliorum varietate, cui faveret parti, fluctuans dubia vacillaret, rex Henricus dolens Christi tunicam diutius scindi, primus Alexandro papæ consensit, multaque cautela trahens regem Francorum pariter ad consensum apostolicum et suis munivit consiliis, et firmavit auxiliis, et sic navem Petri jam sub certo discrimine naufragantem in secūra littoris statione locavit. Hæc apud castrum Radulphi vidimus, ubi etiam Romanorum votis, sicut ipsi pro miraculo publice prædicabant, plenioribus xeniis auri et argenti regiæ munificentia

satisfecit. Notabiliter igitur dehonoretat gloriam scilicet apostolicam, quod aliqua unquam ingratitude tanti beneficii memoriam potuit abolere. Quandoque poterit ex causa consimili, quod Deus avertat! schismatis pullulare fermentum, vestraeque presentis desidia et defectus recordatio poterit nunc illi quibus cedere in singultum. Licet enim liberationem regis ille veterator serpens, ille coluber tortuosus machinationibus praestigiosis impediatur, confidimus tamen in Domino, quod tempestive respiciet in faciem Christi sui (Psal. LXXXIII), et dabit imperium regi suo (I Reg. II). Expectatio siquidem nostra in spe certa, et fide firma convaluit. Fit enim incessanter oratio ab ecclesia ad Deum pro eo. Deus autem qui in tempore accepto exaudit, et adjuvat in die salutis, respiciet in orationes humilium, et non spernet preces eorum (Psal. CI). *Multum enim valet deprecatio iusti assidua* (Jac. V). Sol ad preces Josue stetit, et luna contra vallem Achalon non est mota (Josue X). Quia iusti precibus obtinetur, ut a corde peccatoris sol iustitiae non recedat, et mens hominis, quamvis in defectum prona sit, virtutum tamen stabilitate firmatur. Non enim tantum remittitur oratione peccatum, sed poena peccati declinatur beneficio precum. Ideo bonum est regi praestolari cum silentio salutare Domini (Thren. III). Nam si nunc in fornace tribulationis purgatur a Deo, qui circa eum adversa et prospera saluberrima moderatione disponit, vexatio transibit in gloriam, atque pro confusione duplici et rubore, in terra sua duplicia possidebit. *Beatus* is que vir, qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia eius (Jer. XVII). Sane, sicut nunc ei publici gemitus, et generales impenduntur lacrymae, sic desideratus gentibus tempestive communibus excipietur votis in exultatione universae terrae. *Domine, in virtute tua laetabitur rex* (Psal. XX), et Ecclesia Romana, quae nunc nimis culpabiliter in ejus liberatione lentescit, non sine lacrymis erubescat, quod in tantis angustiis tantum filium non adjuvit.

III.

Ejusdem epistola altera. — Similis argumenti.

(Anno 1192.)

[Opp. Petri Blesensis. ed. GILLES, t. II, p. 63, op. 145.]

Sanctissimo Patri, ac domino C. Dei gratia, S. pontifici, A. eadem gratia regina Angliæ, du-
cissa Normanniæ, et comitissa Andegaviæ, salutem
et misericordiae visceribus abundare.

Tædet animam meam vitæ meæ. Quidquid enim
verebar, accidit; et adhuc expectatio durioris
eventus omnem gratiam consolationis abscedit.

Quando ego non timui graviora pericula veris?
Laborem itaque et dolorem meum considerans,
a pusillanimitate spiritus et tempestate (Psal. LIV)
subvertor. Ego vero jam delibor, et doloribus festi-
nata senectus paucitatem dierum meorum nuntiat
mihi. Multoties vobis scripsi, atque sacrificium

cordis in spiritu contrito et humiliato frequenter
obtulit (Psal. L). Quia tamen semel capi, loquar
adhuc ad Dominum meum, cum sim pulvis et
cinis (Gen. XVIII). Dimitte me, Domine, ut plangam
paululum dolorem meum (Judic. XI). Nescio enim,
quo pacto impetus anxietatis ex ipso planctu et
lacrymarum profusione lentescit. Diu exspectavi
ego perdita, si esset, qui leniret dolorem matris,
qui diceret: *Joseph filius tuus vivit* (Gen. XLV), et
eductus est de cisterna, nec eum fera pessima
devoravit (Gen. XXXVII). O fera pessima, tigribus
et leonibus, omnique fera crudelior, qui filium meum
militem Christi, cristum Domini, peregrinum
crucifixi, vinculis alligatum imperatori vendidit
et tradidit! Sic ei durior adversarius constitutus
est, atque de ergastulo in labyrinthum, et de
Scylla translatus est in Charybdim. A diebus Judæ
Isariotis non est inventus similis illi, qui sic
violaret legem Excelsi; qui ita malitiose traderet
justum. Et hæc in occulto, et in tenebris facta
sunt: erant enim opera tenebrarum.

Memoriam abundantiae suavitatis tuæ (Psal. CXLIV),
Pater misericordiae, precor, ut de ore leonis, et
de manu bestiae, liberes innocentem. Et quæ tibi
utilitas in sanguine ejus (Psal. XXIX), qui de
manu tua exactissime requiretur? Quia credebamus
aliquando, quod disposuisset Dominus per
vos filio meo facere misericordiam, *facti sumus
latantes* (Psal. CXXV). Nunc autem res in con-
trarium versa est: triumphat enim longe lateque
diabolus, *sapientia vincit malitiam* (Sap. VII), et
audita in gentibus filii mei captione personat in
triviis Geth, et in comitis Ascalonis incircum-
cisorum solemnis applausus. Heu, heu, percussit
nos Dominus plaga gravi et castigatione cru-
deli! A me viscera mea tyrannus avulsit, et ec-
clesias spolians in terra sanctorum iniqua gessit
(Isa. XXVI), plebes innumeras amaritudine et
uacore confecit (Thren. I). In his omnibus non
est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus
extenta. Non parcat monachis, non reclusis, non
eremitis, non monialibus, non leprosis. Perie-
runt enim jus et fas, timor Dei, fides, religio et
honestas. *Exsurge, quare obdormis, Domine;*
exsurge, et ne repellas in finem (Psal. XLIII).
• Moveat te, summe pontifex, etsi non hujus pecca-
tricis infelicissimæ dolor, saltem clamor pauperum,
compeditorum gemitus, interfectorum sanguis, ec-
clesiarum spoliatio, et generalis denique pressura
sanctorum. Vide, *quanta malignatus est inimicus in
sancto* (Psal. LXXXIII). Invaluerunt hostes Ecclesiae,
prolongaverunt iniquitatem suam (Psal. CXXVIII);
confortati sunt addentes prævaricationem, iniqui-
tatem apponunt iniquitati (Psal. LXXVIII), ut san-
guis sanguinem tangat, ut *superbia eorum ascendat
semper* (Psal. LXXXIII), et impietas modernorum
mensuram patrum suorum non solum impleat, sed
transcendat. Corte horrendo anathemate feriendi
erant, aut potius fulminandi. Exsurgat igitur orbis

episcopus, et arripiat quasi fulgur iudicium manus tua, sicut Petrus uno ictu Ananiam et Saphiram (Act. v), et uno ictu Simonem Magum potuit delere de medio (Act. xiii), sic spiritu laborum tuorum interficias impios (Isa. xi). Alioquin videberis declinare in obligationem malitiæ per consensum. *Declinantes autem in obligationem, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem (Psal. cxxiv). Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime (Psal. xliiv); gladio scilicet spiritus, quod est verbum Dei (Ephes. vi). Arripiat iudicium manus tua, et in potestate collata tibi cælitus tolle virgam peccatorum desuper sortem iusti, et scuto bonæ voluntatis tuæ (Psal. v) protege filium meum, et filius iniquitatis non apponat nocere (Psal. lxxxviii) ulterius innocenti. Cum innocentia regis filii mei testimonium habeat ab his qui prope sunt, et ab iis qui longe, non habetis excusationem de peccato. Quæ enim excusatio possit vestram desiciam et incuriam palliare, cum omnibus liqueat, quod liberandi filium meum habetis potestatem, et subtrahitis voluntatem? Nonne Petro apostolo, et in eo vobis a Deo omne regnum, omnisque potestas regenda committitur? (Matth. xvi.) Benedictus autem Dominus, qui talem potestatem dedit hominibus (Matth. ix). Non rex, non imperator, aut dux a iugo vestræ jurisdictionis eximitur. Ubi est ergo zelus Phinees? ubi est auctoritas Petri? ubi est qui dicat: *Zelus domus tuæ comedit me? (Psal. lxxviii).* Appareat, quod non in vanum dati sunt vobis, et coepiscopis vestris *gladii accipites in manibus vestris (Psal. cxlix). Dicite iniquis: Nolite inique agere; et delinquentibus: Nolite exaltare cornu (Psal. lxxiv).* Non degeneret in hæredo Petri dignitatis apostolicæ reverenda successio. Vestrum agnoscite principatum, probate zelum, accingimini ad opus fortitudinis, et honorate ministerium vestrum (II Tim. iv); gloria vestra derivetur ad posteros, et cognoscat generatio altera (Psal. lxxvii), quam inaniter tyrannus ille præsumpserit, et quam potenter præsumptionem ejus sedes Romana punierit. Vobis equidem convertetur in discrimen et crimen, si remissas habeatis manus, et addat impunitas cæcra peccatori. *Si enim in viridi hæc facta sunt, in arido quid fiet? (Luc. xxiii.)**

Recolat, quæso, vestra paternitas, quantum amicus vir meus rex, pater istius regis, et quam fidelis vobis fuerit; attendite quam benignus iste successor paternæ devotionis exstiterit. Nec a corde vestro excidat, quanta ego sollicitudine per ipsum vestrorum negotia legatorum, ino vestra promoverim. Si etiam in vestris necessitatibus mea unquam circa vos affectio torpuit, *decidam merito ab inimicis meis inanis (Psal. vii).* Ego autem nunc experiar vestrorum promissa cardinalium verba esse et folia; arbores autem non a foliis, aut floribus, sed a fructibus cognoscuntur (Matth. vii). Et nos quidem a fructibus eorum cognovimus eos (ibid.). Dicere posset. quod

utinam eos scissæ pudeat, tyrannus eos habuit malitiæ fautores, eujus s3 debuerant exhibuisse ultores.

Dilexi vos, non lingua et verbo, sed opere et veritate (I Joan., iii). Nunquid redditur pro bono malum, et odium pro dilectione mea? (Psal. cxxii.) Ua salva pace domini mei unum loquar, dico ei, quod quandoque Joab exprobrasset legitur David regi: *Diligis eos, qui te oderunt, et eos odio habes qui te diligunt (II Reg. xix).* Heu, quomodo exarmatur scelus justitiæ! quam miserabiliter claves Ecclesiæ suam perdiderunt officium, et ubi gloriosus Petri principatus eminere debuerat, ibi contumeliosius opprimitur et vilescent pontificalis auctoritas! Lupus irruit in ovile, leo in Ecclesiam Dei, et singularis *ferus depascitur eam (Psal. lxxix),* nec est qui pro domo Domini ex adverso ascendat: quodque familiarius et intolerabilius oleo, filium meum tyrannus cruciat; dissimulat hoc summus pontifex; nec est, qui redimat, neque qui salvum faciat (Psal. vii). Si qua ergo consolatio in vobis, si qua virtus charitatis in Christo, si qua miseratio, si qua compassionis viscera, si quid denique quod affectum Patris, et pontificalem sapiat unctionem, audiat omnis populus sapientiam esse in vobis ad faciendum iudicium. Sed quid talibus immoror? curro in incertum, et aera verbero (I Cor. ix), atque in ventos nostri gemitus evanescent. Obstinatio tyranni durior adamantæ est; et scio, quod quem Deus negligit, nemo poterit corrigere. Sermo meus in terram cecidit, et revertitur ad me vacuus (Sap. i), nec in his, ad quæ missus est, prosperatur. Me igitur tribulationum tempestas horrenda demergit, me profundum absorbet abyssi terribilis, et urget super me puteus desperationis os suum (Psal. lxxviii). Populi nostri omnes dant manus suas morti, atque cum inf. rno percutiunt foedus tabescentes et arecentes præ timore et expectatione, quæ superveniunt universo orbi occidentali (Luc. xxi). Tu autem, Domine Deus Sabaoth, qui judicas juste, vide, quia *vim patior (Isa. xxxviii),* judica causam meam. Et quia in terris iudicem non invenio; ego misera, et nulli miserabilis terrenum iudicem ad tuum terribile tribunal appello. Infelix ego, quare doloris mei vehementis impetum sequor, et os meum in cælum pono? sed æquanimiter, quæso, Pater, sustineat benignitas vestra, quod ex dolore, non ex deliberatione processit. Peccavi ego; et, ut verbo beati Job utar, *quæ dixi, utinam non dixissem, ideo non addam ultra (Job xxxix),* et supponam digitum ori meo (Job xxi). Vale

IV.

Ejusdem epistola tertia. — Similis argumenti.

(Anno 1192.)

[Ibid., p. 68.]

Reverendo Patri, et domino COELESTINO Dei gratia suo pontifici A. misera, et utinam miserabilis Anglorum regina, ducissa Normanniæ, com-

tissa Andegaviæ, miseræ matri exhibere se misericordiae patrem.

Invidente locorum distantia prohibeor, beatissime papa, vobis præsentialiter loqui; necesse tamen est, ut plangam paululum dolorem meum. Et quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? Tota interius et exterius anxior: unde et verba mea dolore sunt plena. *Feris sunt timores, iustus pugna* (II Cor. vii); nec ad momentum mihi respirare liberum est a *tribulatione malorum et dolore* (Psal. cxi), a *tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis* (Psal. xlv) Totâ dolore contabui, pellique meæ consumptis carnibus a^hasiit os meum (Psal. ci). *Defecerunt anni mei in gemitibus* (Psal. xxx), et utinam omnino dissoliant. Utinam totus sanguis corporis mei jam emortui, cerebrum capitis, ossiumque medullæ ita dissolvantur in lacrymas, ut in fletus tota pereffluam. Avulsa sunt a me viscera mea, baculum senectutis meæ, et lumen oculorum meorum perdidit (Psal. xxxvii), meisque votis accederet, si Deus infelices oculos meos ne mala gentis meæ ulterius videant, perpetua cæcitate damnaret. *Quis det mihi ut pro te moriar, fili mi?* (II Reg. xviii.) Matrem tantæ miseræ respice misericordiae mater, aut si filius tuus fons misericordiae inexhaustus, peccata matris requirit a filio, ab ea quæ sola deliquit, totum exigat, puniat impiam, et de pœnis innocentis non rideat. *Qui cepit, ipse me conterat, tollat manum suam, et succidat me: et hæc sit consolatio mea, ut affligens me dolore, non parcat* (Job vi).

Ego misera, et nulli miserabilis, cur in hujus detestandæ senectutis ignominiam veni, duorum regnorum domina, duorumque regum mater exstiteram: avulsa sunt a me viscera mea; *generatio mea ablata est, et revoluta est a me* (Isa. xxxviii). Rex junior et comes Britanniae in pulvere dormiunt, et eorum mater infelicissima vivere cogitur, ut irremediabiliter de mortuorum memoria torqueatur. Duo filii mihi supererant ad solatium, qui hodie mihi miseræ et damnatæ supersunt ad supplicium. Rex Ricardus tenetur in vinculis. Joannes frater ipsius regnum captivi depopulatur ferro, et vastat incendit. *In omnibus versus est mihi Dominus in crudeliter, et adversatur mihi in duritia manus suæ* (Job xxx). Vere pugnat ira ejus contra me; ideo et filii mei pugnant inter se; si tamen pugna est, ubi unus vinculis arctatus affligitur; alius addens dolorem super dolorem ipsius crudeli tyrannide sibi regnum exsulis usurpare molitur. Bone Jesu, quis mihi tribuat, ut in inferno protegas me, et abscondas me, donec pertranseat furor tuus (Isa. xvi), donec cessent sagittæ, quæ in me sunt, quarum indignatione spiritus meus totus ebibitur. Mors in voto mihi est, et vita in tædio, et cum sic moriar incessanter, in desideriiis tamen habeo mori plenius; vivere compellor invita, ut vita mihi sit paululum mortis et materia cruciatus. O felices, qui in experti ludibria vitæ hujus, et inopinatos eventus conditionis incertæ beato prævenerunt aborsu!

A Quid facio? cur subsisto? quare moror misera, et non vado, ut videam *quem diligit anima mea* (Cant. iii), *unctum in mendicitate et ferro?* (Psal. cvii) ut quid enim tanto tempore mater potuit oblivisci filii uteri sui? Tigrides erga fetus suos, et lamias etiam sæviore emollit affectio. Fluctuo tamen in dubio. Si enim abiero, deserens filii mei regnum, quod undique gravi hostilitate vastatur, erit in absentia mea omni consilio et solatio destitutum. Si autem subsistero, desideratissimam mihi faciem filii mei non videbo. Non erit, qui liberationem filii mei studiose procuret, et, quod magis vereor, ad impossibilem pecuniæ quantitatem delicatissimus adolescens tormentis urgebitur, tantæque afflictionis impatientis facile in mortem suppliciiis. B a ligetur. O impie, crudelis et dire tyranne, qui non es veritus manus sacrilegas immittere in christum Domini, nec te regalis unctio, nec sanctæ viæ reverentia, nec Dei timor a tanta inhumanitate cohibuit! Porro princeps apostolorum adhuc in apostolica sede regnat et imperat, et in medio constitutus est judicarius rigor; illudque restat, ut exeratis in maleficos, Pater, gladium Petri, quem ad hoc constituit super gentes et regna. Christi crux antecessit Cæsaris aquilas, gladius Petri gladio Constantini, et apostolica sedes præjudicat imperatoris potestati. Vestra potestas a Deo est, an ab hominibus? Nonne Deus deorum locutus est vobis in Petro apostolo dicens: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis?* (Matth. xvi.) Quare ergo tanto tempore tam negligenter, imo tam crudeliter filium meum solvere differtis, aut potius non audetis? Sed dicetis hanc potestatem vobis in animabus, non in corporibus fuisse commissam. Esto: certe sufficit nobis, si eorum ligaveritis animas, qui filium meum ligatum in carcere tenent; filium meum solvere, vobis in expedito est, dummodo humanum timorem Dei timor evacuet.

Redde igitur mihi filium meum, vir Dei, si tamen vir Dei es, et non potius vir sanguinum, si in filii mei liberatione torpeas, ut sanguinem ejus de manu tua requirat Altissimus (Gen. ix). Heu, heu, si summus pastor in mercenarium pervertatur, si a facie lupi fugiat, si commissam sibi oviculam imo arietem electum, ducem Dominici gregis, in faucibus cruentæ bestię derelinquat! Bonus pastor alios pastores instruit, et informat, non ut fugiant, si viderint lupum venientem, sed animas suas pro ovibus suis ponant (Joan. x). Anima tua tibi, quæ salva sit, dummodo non dicam ovis tuæ sed filii tui liberationem crebris legationibus, salutaribus monitis, comminationum tonitruis, generalibus interditiis, sententiis terribilibus studeas procurare. Sane vero vestram pro eo animam poneretis, qui pro eodem adhuc unum verbum dicere, aut scribere noluitis. Dei Filius, testimonio prophætæ, de cælo descendit, ut educeret victos de lacu, in quo non

erat aqua. Nunquid quod decuit Deum, dederet Dñi servum? Filius meus torquetur in vinculis, nec ad eum descendis, nec mittis, nec moveris super contritione Joseph. Christus hoc videt, et silet; sed opus Dei negligenter agentibus abundanter in summa districtione retribuet (*Jer. XLVIII*). Legati nobis Jam tertio promissi sunt, nec sunt missi: utque verum fatear, ligati potius quam legati. Si filius meus in prosperis ageret, ad simplicem ejus vocationem festinantius accessissent, quia de magnificæ ejus munificentia, et de publico regni quæstu suæ legationis uberes manipulos expectarent. Et quis quæstus eis gloriosior esse posset, quam regem liberare captivum, reddere pacem populis, religiosi quietem, et gaudium universis? Nunc autem filii Ephrem intendentes et mittentes arcum in die bellii conversi sunt (*Psal. LXXVII*), et in tempore angustiarum, dum lupo prædæ incubat, canes muti latrare aut non possunt, aut nolunt. Hæccine promissio illa est, quam nobis apud castrum Radulphi cum tanta dilectionis et fidei protestatione fecistis? Quid profuit vobis simplicibus dare verba, et illudere vota innocentium inani fiducia? Sic olim rex Achab fœdus amicitiarum contraxisse cum Benadab perhibetur, illorumque mutuam dilectionem eventus habuisse infustos audivimus; pugnas Judæ, Joannis, Simonis Machabæorum fratrum cœlestis dispensatio felicibus prosperabat auspiciis; missa vero legatione sibi firmantes amicitiam Romanorum, Dei perdididerunt auxilium, nec eis semel, sed sæpius venalis eorum familiaritas versa est in singultum. Solus desperare me cogitis, qui solus post Deum spes mea, populi que nostri fiducia fueratis. *Maledictus qui confidit in homine* (*Jer. XVII*). Ubi est ergo nunc præstolatio mea? tu es, Domine, Deus meus. Ad te, Domine, qui laborem consideras, sunt oculi ancillæ tuæ. *Tu rex regum et Dominus dominantium* (*I Tim. VI*), respice in faciem Christi tui (*Psal. LXXXIII*), da imperium puero tuo, et salvum fac filium ancillæ tuæ (*Psal. LXXXV*), nec in eo punias delicta sui patris, aut malitiam matris suæ. Ex certa et publica relatione cognovimus, quod imperator post Legiensis episcopi mortem, quem funesto gladio, longa tamen manu dicitur occidisse, Ostunensem episcopum, et quatuor episcopos cœmprovinciales ejus, Sarnitanum etiam et Tranensem archiepiscopos coarctat miseria carcerali, et quod auctoritas apostolica nullatenus dissimulare debuerat, Siciliam, quam a temporibus Constantini constat esse patrimonium S. Petri, post legationes, post supplicationes, post conminationes apostolicæ sedis, in perpetuum Romanæ Ecclesiæ præjudicium, usurpatione tyrannica occupavit. In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta. Gravia quidem intulit, sed certissime poteris expectare in proximo graviora. Hi enim, qui debuerant esse columnæ Ecclesiæ, in omnes ventos arundinea levitate moventur. Utinam recolerent

quod, propter negligentiam Heli sacerdotis ministrantis in Silo, gloria Domini de Israel translata est (*I Reg. I*): nec Jam parabola temporis præteriti est, sed præsentis; quia *repulit Dominus tabernaculum Silo, tabernaculum unum, ubi habitavit in hominibus, et tradidit in captivitatem virtutem eorum, et pulchritudinem eorum in manus inimici!* (*Psal. LXXVII*.) Imputatur eorum: pusillanimitati, quod Ecclesia conculcatur, periclitatur fides, opprimitur libertas, dolus, patientia et iniquitas impunitate nutritur. Ubi est, quod Dominus Ecclesiæ suæ quandoque promisit: *Sages lac gentium, et mamilia regum lactaberis; ponam te in superbiam sæculorum, gaudium in generationem et generationem?* (*Isa. LX*.) Ecclesia olim superbum et sui limium colla propria virtute calcabat, legesque imperatorum sacros canones sequebantur. Nunc autem ordine turbato, non dicam canones, sed canonum conditores pravis legibus, et consuetudinibus execrandis arctantur. Detestanda potentum flagitia tolerantur; nec est, qui mutire audeat et in pauperum peccata duntaxat rigor canonicus exercetur. Ideo non immerito Anacharsis philosophus telis araneorum leges et canones comparabat, quæ animalia debiliora retinent, fortia autem transmittunt. *Astiterunt reges terræ et principes convenerunt in unum adversus Christum Domini* (*Psal. II*), filium meum. Unus eum torquet in vinculis; alter terras illius crudeli hostilitate devastat. Et, ut verbo vulgari utar, *unus tondet, alter expilat; unus pedem tenet, alter excoriat.* Hæc videt summus pontifex, et gladium Petri supprimit in vagina repositum. Sic addit cornua peccatori, ipsaque taciturnitas ejus præsumitur ad consensum. Videtur enim consentire, qui cum possit et deberet non corripit, et dissimulatrix patientia societatis occultæ scrupulo non carebit. Imminet, sicut prædixit apostolus, tempus dissensionis, ut perditionis filius reveletur, instantque tempora periculosa (*II Tim. III*), ut scindatur tunica Christi inconsultis, ut rumpatur rete Petri, et catholicæ unitatis soliditas dissolvatur. Initia malorum sunt hæc (*Matth. VIII*): sentimus gravia, graviora timemus. Næc prophetissa, nec filia sum dolor dicere suggererat: sed ipsa verba, quæ suggerit, subripit. Spiritum enim singulus intercipit, et animæ vires inæor absorbens vocales ætatis anxietate præcludit. Vale.

V.

Chartula refutationis Petri Latronis, atque No. otis domno Cœlestino papæ III facta.

(Anno. 1193.)

(MURATORI, *Antiquit. Ital.*, V, 861.)

In nomine Domini, anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo nonagesimo tertio, et anno in pontificatus domini Cœlestini III papæ, indictione XI, mense Julii.

Nos quidem Petrus Latio filius quondam Petri Latronis, pro medietate subscriptæ rei, et ego Joann-

nes Nicolai Mariæ Joannis, adjunctus curator Oddoni filio dudum Oddonis Petri Latronis, cujus domina Lucia avia et tulrix est, a manibus Joannis Donadei judicis datus ad agendum, et solutionem debitorum faciendum, et ad credita recipienda, sicut per instrumentum inventarii, manu Leonis scriniarii conscriptum, apparet; pro ipso minore, et pro altera medietate inferioris rei, ambo simul et pariter in præsentia dominorum judicum, Joannis Saxonis Archarii, et Henrici dativi, et per eorum auctoritatem atque decretum, quantum ad dictum minorem pertinet, propria nostra voluntate renuntiamus, et jure transactionis in omnibus et per omnia generaliter refutamus vobis domino Centio, Dei gratia, Sanctæ Lucie in Silice diacono cardinali, et domini papæ camerario, mandato quoque, et procuratori in hac causa specialiter constituto præfati domini Cælestini, Dei gratia summi et universalis III papæ, et ad opus et utilitatem ejusque successorum perpetuo, id est omnes illas ducentas libras denariorum Papiensium, quas quondam dominus Innocentius papa Petro Latroni, avo mei Petri Latronis, et proavo dicti minoris debuisse dignoscitur; pro quibus et castrum Saxi, civitatem Veterem, Gobitam et casale, quod dicitur Vulgare, in pignus concessit, et in beneficium dedit, sicut per privilegium prædicti domini papæ Innocentii apparet; quod etiam pariter per privilegium, quod mihi Petro et Oddoni fratri meo, Patri olim dicti minoris, dominus papa Alexander III ad ejus instar, et in eundem modum, innovandi animo fecit, nihilominus comparet: in quo nobis pro eisdem ducentis libris denarium Papiensium dicta castra obligavit, et in beneficium dedit, præter civitatem Veterem, quam tunc refutavimus. Quæ vero privilegia amodo in omnibus infringimus et cassamus, ita quod nullius penitus momenti habeantur. Nec non refutamus vobis, ut dictum est, omnes illas quinquaginta libras proveniensium, quas in alia manu prælibatus dominus papa Alexander nobis debuit, prout in suo privilegio nunc usque comparavit, quod pariter infringimus et cassamus, et prædictum beneficium castrorum penitus refutamus. Quocumque itaque jus, et quamcumque actionem personalem et in rem, sive hypothecariam adversus prælibatum dominum papam Cælestinum, et in ejus possessionibus et bonis, et specialiter in dictis castris et casali nobis obligatis, et in beneficiis datis tam jure vel occasione beneficii, quam etiam respectu obligationis, et totius præfixæ pecuniæ, et ejus fructuum vel accessuum habemus, vel habere quoquo modo possemus, etiam undecumque et quomocumque usque modo cujuslibet causæ vel rei occasione, adversus dominum papam Cælestinum, et in dictis castris, et aliis bonis suis quærere vel litigare possemus, vobis pro eo et suis successoribus, ut dictum est, procuratorio nomine, in omnibus et per omnia generaliter jure transactionis refutamus. Pro eo quod vos pro dicto domino papa, cujus pro-

curator estis, et ex ejus pecunia pro omni jure nostro mihi Petro Latroni centum uncias boni auri de rege solvitis causa transactionis, et mihi Joanni Nicolai pro dicto minore prædicto jure transactionis, et decreto prædictorum judicum alias centum auri uncias datis et solvitis, quas omnes pro ipso minore, et eorundem judicum decreto, pro paterno debito ipsius minoris solvo filiis quondam domini Stephani Normanni, qui partem ejusdem minoris castri Cereris intus et de foris nunc usque sub usuris pignori habuerunt, sicut per instrumentum, manu Joannis Kalo scriniarii scriptum, usque modo apparuit, quod mihi incisum reddiderunt. Propterea ego Joannes Nicolai pro dicto minore, et ego Petrus Latro, ex ipsis ducentis auri uncias, et ex omni jure nostro, et ipsius minoris, quicquid bene vocamus, et non solutæ pecuniæ exceptionem refutamus.

Et quia diu inter nos, et dictum dominum papam Cælestinum et præcessores ejus non solum ex prædicto beneficio castrorum, verum etiam ex universa prælibata pecunia nomine impensarum concessa his vel altercatio existit nonnullis questionibus innodata, talem nobis dictus dominus papa exceptionem proponebat, dicens: Beneficium dantis vel accipientis morte finire, et dictam pecuniam totam vel partem esse nobis solutam, multis allegationibus asserentes; nos tamen non aliis probationibus, sed per prædicta privilegia nostram intentionem fundare nitēbamur. Tandem dominorum cardinalium, et aliorum prudentum virorum partibus intervenientibus, placabili pacto ad hanc transactionem pervenimus, cum tam majori quam minori de re dubia et lite incerta transigere a legibus permittatur. Ideoque amodo prædictus dominus papa et successores ejus ex hac causa quieti semper et pacifice maneant. Insuper etiam promittimus, hoc nostrum jus, scilicet mei Petri, et dicti minoris totum vel partem nemini concessum, vel aliter alienatum habere. Et specialiter ego Petrus promitto, si prædictus impubes vel alter ejus respectu, vel eo aliquo in tempore contra hanc refutationem venire præsumperit, eum quiescere faciam. Si noluero, vel non potuero, et damnum aliquod ejus occasione dictus dominus papa et ejus successores passi fuerint, tam ex hoc quam ex concessione vel alienatione prædicti juris nostri facta, si apparuerit, quod absit! quanti utriusque causæ damni extiterit, tantum auctoritate propria, et sine offensa juris, et alicujus curiæ proclamatione, in meis rebus et possessionibus rusticis et urbanis eis placetibus jure pignoris vindicent, et eis plenarie satisfaciant. Et si contradicere voluero a jure, quod in eisdem bonis habeo, cadam, et tantumdem poenæ præstare tenear. Et huic promissioni sciens me legibus adjuvari, eo quod pro minore intercedo, illud scilicet juris vel legum auxilium, et omnia aliud, quod pro me in hac causa omnino introductum est, omnino refuto.

Præterea ego dictus Petrus Latro et præfatus Joannes Nicolai pro dicto minore in omnibus prædictis capitulis refutamus omne jus et omnem exceptionem, qua uti possemus quoquo modo ad infringenda, quæ dicta sunt omnia. Novissime autem ego Petrus Latro pro me et meis hæredibus et successoribus, et ego Joannes Nicolai pro dicto minore, et ejus hæredibus et successoribus, officio, quo fungor, vobis pro dicto domino papa, et ejus successoribus, ut dictum est, procuratorio nomine, hanc refutationem, et omnia quæ denotantur superius observare, defendere et adimplere promittimus, sub pœna supradictarum ducentarum unciarum auri duplarum, et soluta pœna hæc chartula nihilominus in sua maneat firmitate. Quam scribere rogavi Joannem Leonis scribarium in mense et indictione supradicta.

Dominus Joannes Guidonis de papa, testis.

Dominus Tostus Petri Deusvossalvet, testis.

Petrus de Centio, domini papæ uscerius, testis.

Paulus Malagromus, domini papæ uscerius, testis.

Petrus Roberti, similiter uscerius, testis.

Clemens uscerius, testis,

Ego Joannes Leonis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ scribarius, habens potestatem dandi tutores et curatores, emancipandi etiam, decretum interponendi, et alimenta decernendi, complevi et absolvi.

VI.

Charta refutationis factæ Cælestino III papæ de civitate Castellana a Constantia et Sibilia sororibus, et Hyacintho Petri Deusvossalvet, et Nicolao et Octaviano fratribus.

(Anno 1195.)

[MURATORI, *Antiq. Ital.*, II, 141.]

In nomine Domini, anno Dominicæ Incarnationis 1195, et anno IV pontificatus domni Cælestini III papæ, indictione XIII, mense Februarii, die prima, nos quidem Constantia uxor quondam Andreottæ, et Sibilia uxor Hyacinthi Petri Deusvossalvet, germanæ sorores, filiæ quondam Andreæ de Baldoino. Nec non et nos principaliter Hyacinthus Petri Deusvossalvet, atque Nicolaus et Octobianus fratres filii dudum præfati Andreottæ; omnes simul pro portione unicuique nostrum competenti, ante presentiam dominorum judicum, Saissonis primicerii, et Joannis Saissonis arcarii, atque Petri Pauli Rubei dativorum; et in presentia domni Petri de judice causidici, et subis riptorum testium, propria nostra voluntate renuntiamus, et generaliter refutamus vobis domno Petro Saraeno domni papæ senescalco, mandato et procuratori domni papæ Cælestini ad hoc specialiter coram dictis sapientibus constituto, ad opus et utilitatem ipsius domni papæ et successorum ejus, ac totius Ecclesiæ Romanæ perpetuo, id est omnem litem et petitionem, quam ipsi domno papæ et Romanæ Ecclesiæ fecimus, petivimus, petere vel facere potuimus, videlicet de universa portione quondam Petri de Attegia, scilicet illarum mille marcarum argenti, quas ei et

A suis consortibus olim dominus Adrianus papa IV debuit. Pro quibus ei civitatem Castellanam et universum comitatum ejus, ac Montem-Altum obligavit, et jure pignoris tradidit, sicut per privilegium ipsius domni papæ Adriani apparet; quod, quantum ad portionem ipsius olim Petri de Attegia pertinet, inane desistat et vacuum, et nullius momenti penitus habeatur. Quæ portio nobis competit vel competere videtur tam ex successione prædicti Andreæ de Baldoino, quam ex concessione et mandato mihi specialiter Jacuinto pro medietate facto, et mihi Constantiæ pro altera medietate, videlicet a Kiera uxore Petri Latronis, et filia quondam Farulli de Monasterio; sicut per publicum, quod vobis tradimus, instrumentum apparet; et ipsi quoque domino Andreæ de Baldoino pertinuit ex successione olim Mariæ filiæ suæ, quam ex domina Albaschia uxore sua, et filia præfati domini Petri de Attegio procreaverat, sicut per testamentum ipsius domini Albaschiæ apparet, quod vobis pariter pro ipso domno papa damus. Quodcumque itaque jus et quancunque actionem personalem et in rem sive hypothecariam, tam etiam ad agendum quam excipiendum, quod quamvis adversus dictum dominum papam, et universam Ecclesiam Romanam, et specialiter in omnibus prædictis rebus atque pignoribus, scilicet civitatis Castellane intus et foris, ac totius comitatus et Montis-Altii, et generaliter in omni patrimonio Romanæ Ecclesiæ, et adversus aliam quancunque personam habere possemus jure vel occasione, seu respectu totius portionis prædictarum mille marcarum argenti ipsi olim domino Petro de Attegio competens, et fructuum, usurarum, vel accessionum earum, pœnæ, et omnis causæ; vobis, ut dictum est, procuratorio nomine pro ipso domno papa et suis successoribus generaliter refutamus, cedimus et mandamus. Ita ut quidquid nos usque modo quoad possessionem et proprietatem nostro jure et nomine respectu omnium prædictarum rerum adversus quancunque personam agere vel excipere possemus, ipse amodo dominus papa et successores ejus suo jure et nomine agant et excipiant; et ut utili possint et directa actione intendere, vos in re prædicta domni papæ procuratorem constituimus.

Hanc autem refutationem, concessionem et mandatum vobis, ut dictum est, pro ipso domno papa facimus, pro sexaginta duabus marchis argenti et dimidia, quas nobis omnibus pro portione unicuique nostrum competenti, pro dicto domno papa et ex sua pecunia, ut dictum est, procuratorio nomine datis atque persolvitis. De quibus omnibus, et de omni nostro, quantum ad dictam portionem Petri de Attegia pertinet, prædictarum mille marcharum argenti, nos bene quietos vocamus, et non solutæ pecuniæ vel argenti exceptionem, et omnem aliam exceptionem, si qua contra præfatum dominum papam et Romanam Ecclesiam ad infringenda, quæ dicta sunt, et inferius apparebunt, in omnibus et

possemus, per omnia generaliter refutamus. Insuper promittimus sub pœna prædictæ summæ argenti duplæ, hoc nostrum jus, totum vel partem nemini concessisse, obligasse, nec aliter alienasse. Et si aliquid de rebus et possessionibus dictæ civitatis Castellane intus et de foris, et toto comitatu ejus per nos, aut per ipsum quondam dominum Petrum de Attegia, vel per suos hæredes et successores ejus, vel Ecclesiam Romanam damnum aliquod patientur, quanti erit damnum, tantum in nostris bonis ipsi domino papa et successoribus ejus placentibus, sine juris offensa, et alicujus curiæ proclamatione, auctoritate propria jure pignoris vindicent, quantum ad dictam summam argenti perinet. Et si aliquo modo contradicere voluerimus, cademus a jure, quod in eisdem bonis habuimus, et ipsum damnum duplum ipsi Romanæ Ecclesiæ solvere teneamur. Pro quo vero damno, si, quod absit! accideret, nos specialiter Jacquintus et Nicolaus Andreottæ insolidum nostra bona quantum ad illud pertinet, obligamus, et a Romana Ecclesia pro nobis et nostris hæredibus precario possidemus, renuntiantes omne juris vel legum auxilium, quod pro nobis in hac causa introductum est, eo quod ex parte pro aliis intercedimus. Et amodo dictus dominus papa et successores ejus, ac tota Romana Ecclesia quiete semper et pacifice maneant. Et pro nobis et nostris hæredibus et successoribus nos omnes prædicti masculi et femine vobis pro dicto domino papa et suis successoribus et tota Romana Ecclesia, quæ dicta sunt, omnia observare, defendere, et adimplere promittimus sub pœna totius prædictæ summæ argenti duplæ. Et soluta pœna, hæc chartula firma permaneat. Quam scribere rogavimus Joannem Leonis scribarium in mense et indictione superscripta xiii.

Petrus Sarracenus Joannis Kinardi, testis.

Paulus Malagromus domni papæ userius, testis.

Gregorius Joannis Bibentisaquam, testis.

Joannes Oddonis, testis.

Laurentius Barbuccia, testis.

Ego Joannes Leonis sanctæ Romanæ Ecclesiæ scilicet Larius, habens potestatem dandi tutores et curatores, emancipandi etiam, decretum interponendi, et alimenta decernendi complevi et absolvi.

VII.

Ingeburgis reginæ Francorum ad Cælestinum — Quod ipsa neglecta, filiæ ducis de Merania rex adhæserit.

(Anno 1196.)

[BALUZ. *Miscell.*; ed. Mansi, tom. III, p. 21.]

Inopinati doloris anxietas me compellit exordium vobis proponere dolorosum, in gemitu cordis vestro

A apostolatui mea gravamina flebiliter enarrare. Jam enim triennium est elapsum quod rex Franciæ me in ætate nobili desponsavit et mihi, prout naturalis ordo requirit, debitum reddidit maritale. Postmodum vero instigatione diabólica et quorundam malitiosorum principum persuasione seductus filiam ducis S. superinduxit et retinet pro uxore; me vero in quodam castello incarcerari præcepit, ubi sic proscripta dego quod ad cælum levare oculos non audeo neque possum. Nullam allegat præterea parentelam nullamve causam alicujus excessus pro quo ab illo debeam separari; sed facit de voluntate decretum, de pertinacia legem et de voluptate furorem. Dolco quidem, et non tristari non possum, qui panem comedo cum dolore et potum cum lacrymis assidue permiscere compellor (*Psal. ci*), et non pro me tantum, sed etiam pro rege, qui..... orthodoxæ fidei, Christianis et universis de regno suo exemplum tribuit malignandi. Proh dolor! spernere vestræ sanctitatis litteras non formidat, audire cardinalium jussa recusat, archiepiscoporum et præsulum dicta contemnit, et admonitiones religiosorum quorumlibet aspernatur. Ego autem quid dicam et quid faciam ex toto ignoro, quoniam innumerabilibus angustiis circumvenior. Unde nisi vestra misericordia mihi misereri dignetur, morti succumbam in proximo temporali.

VIII.

Philippi Belvacensis episcopi ad Cælestinum. — De captione sua.

[MANSI, *Concil.*, XXII, 611.]

Venerabili domino et Patri CÆLESTINO summo pontifici PHILIPPUS Belvacensis episcopus salute et obedientiæ canonicæ devotionem.

Supernæ dignitatis favor felicitatem vestram et multiplices successus exivit in altum, ad memoriam reducens illud legale: *Insomnes invitat ad culpam, qui somnes præterit impunitos*. Universis Ecclesiis jam quasi notorium habetur, quam irreverenter, quamque inhumaniter in dominum suum regem Francorum rex Angliæ jampridem insurrexerit, similis homini qui montem magnum fune circumligatum tentat dejicere. Afferens igitur secum ignem et gladium, subnixus etiam apostaticis Brabantenorum cohortibus, patriam nostram irruerat, circumquaque depopulando. Quod cum vidissem, illius legalis non immemor: *Vine vi repellere licet*, et illius: *Pugna pro patria, militum et civium cuneis, et aciei procerum immistus*, hostibus irruentibus obviam exivi. Sed humanis noverca fortuna consiliis, propositum rei sinistro mancipavit effectui. Captus quidem ibi sum, et vinculis gravibus et catenis addictus; nec ordinis dignitas, nec Dei reverentia, remedii aliquid vel mitigationis mihi contulerunt. Taliter ergo rex Angliæ in christum Domini more lupino sævire non formidavit; nec vestris auribus incognitum existimamus. Quid ergo dissimulatis? Quis pater videret filium errare, et

taceret? Quis virga illum non percuteret, ut gladium non incurreret? Desperat pater de filio, cum comminatione non corripit vel flagello. Luce quidem clarius elucescit quod rex Angliæ, cæterique complices sui, qui violenter manus in nos injecerunt, dictæ sententiæ canonem inciderunt. Injurias nobis et molestias enormiter illatas vestræ paternitati lacrymabiliter insinuamus lacrymis nostris: et petitioni clementer condescendatis. Indignum est

A siquidem subjectorum petitionem ad vos directam, vacuam reverti et inanem, quæ et humilitatem redolet, et rationis subnixæ est præsitio. Nec immunis est a culpa, qui cum potest corrigere, dissimulat emendare; nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto faciori desinit obviare. Licet igitur verba doloris toties multiplicaverim, Pater sancte, ne miremini. Nescit, imo nequit, pectoris claustræ dolor assiduus sepeliri. Valeat paternitas vestra.

TABULA RERUM ET VERBORUM

In Commentariis in Cantica canticorum venerandi Patris Thomæ monachi Cisterciensis adnotandorum. De commentariis enim reverendi Patris et theologi M. Joan. Algrini cardinalis quia in marginibus propter brevitatem nihil adnotatum est, seorsum post hunc apponetur tabella

A

Aaron ornatus, 51.
 Accubitus regis, 21. Accubitus sponsæ triplex, *ibid.*
 Actio trium virorum, 69.
 Adolescentulæ sunt animæ, 4. Adolescentula pariens, 152. Adolescens a Domino suscitatus, 31.
 Adventus Salvatoris triplex, 43, 63.
 Edificare, 53.
 Edificatio triplex, 15.
 Edificium triplex pectorum, 55.
 Edificia in montibus, 178. Edificium ecclesiæ, *ibid.*
 Equinoctium, 111.
 Estus triplex, 39.
 Affectiones animorum, 8. Affectio triplex, 39.
 Afflictionis causæ, 57
 Ager triplex, 153.
 Alæ seraphinæ duodecim, 6.
 Albedo quadruplex, 116.
 Allocutionis Christi utilitates, 172
 Alloqui sororem, 172.
 Altare, mensa, candelabrum, 5. Altare triplex, 81.
 Amara, id est diaboli caput triplex, 87.
 Amandi Deum causæ quatuor, 6.
 Amari possunt tria, 39.
 Amictus Christi quadruplex, 90.
 Amicus custodit nos in tribus, 125.
 Amoris Dei proprietates sex, 5.
 Amor Dei in nos triplex, 4. Amor Dei in tribus, 52. Amor suavis in tribus, 55. Amor sapiens in tribus, *ibid.* Amor fortis in quibus, 7. Amoris languor triplex, 41.
 Amplexus sponsæ ordo, 164. Amplexus sponsæ, *ibid.*
 Amygdala, 7.
 Amygdalus, 12, 58.
 Angeli quatuor, 27.
 Anima curiosa requirit tria de Deo, 17.
 Animæ tria consideranda, 18. Animæ quatuor profectus, 50. Anima ponitur pro ovibus in tribus, 67. Anima quid sit, 169. Animæ pulchritudo, 77. Anima ignorantis quatuor triplici turbe, 179. Anima perfectio et quibus, 181. Animæ rigatio triplex, 175.
 Animi impugnatio triplici acie, 16.

Animalium quatuor inter se comparatio, 138.
 Anni imperii Christi tres, 137.
 Aperit Deus in nobis varia, 104.
 Apertio triplex, 49. Apertiones Christi quatuor, 104. Apertiones conscientiæ quatuor, *ibid.* Apertio cordis nostri ad contemplationem est quadruplex, *ibid.*
 Apostolorum vestitus, 179.
 Apparitio Dei quadruplex, 16. Apparitio triplex, 161.
 Aqua et puteus, 8. Aquæ charitatem extinguentes, 41. Aquarum ductio, 57. Aqua multiplex, 96. Aquæ miraculose motus, 149. Aqua et vinum in nuptiis, 173.
 Aquila Ezechielis, 51.
 Aquilo ventus, 96. Ejus cum austro conflictus, *ibid.* Aquilo tria facit, *ibid.*
 Aquilonis incommoda, 174.
 Arabiæ onus quod, est 64.
 Arbores tres in paradiso, 57. Arbores bonæ utilitatis, 59. Arbor sub qua sponsa sedit, 58. Arbor justitiæ, 168.
 Arcæ moralis constructio, 63. Arca testamenti, 42. Arca, ostium, fenestræ, 101.
 Arcus quid notet, 88. Arcus tres, 156. Arcus iris, 154.
 Ardens et lucens, 170.
 Areolæ, 120, 127.
 Arma Goliæ quid signent, 66.
 Aromata et eorum odor, 90.
 Aromatum tria genera, 120, 178.
 Artificis varietas, 141.
 Ascendendi gradus, 70, 169. Ascendendi modi de lavacro, 80.
 Ascensus animæ triplex, 25. Ascensus hominis triplex et quod ascendendum supra propriam voluntatem sit, 128. Ascensus Mariæ virginis quadruplex, 167.
 Assumptio multiplex, 159.
 Astutia dæmonis in tribus, 41.
 Auditus visui præponitur, 45.
 Aurora triplex, 135.
 Aurum purum, 1. Aurum quid significet, 5. Aurum sapientiæ tria facit, 76.
 Auster ventus, 96. Ejus cum aquilone conflictus, *ibid.* Auster tria facit, 97.
 Avaritiæ rotæ, currus, aurigæ, 20.

Ave, vale, salvo, 26.
 Aversio Dei seu dilecti, 154.

B

Babylonis onus, 57.
 B. ptisma, 148.
 Baptismus et ejus unctio, 41.
 Bases tres columnarum, 122. Basium et suavium, 1.
 Beatitudo quadruplex, 134. Beatitudo, 140.
 Bellum filiorum Israel, 15. Bellum gerenti necessaria, 15. Bellum seu prælium triplex, 118.
 Benedicti Patris benedictiones, 5. Benedictio a tribus gentibus, *ibid.*
 Beneficium triplex, 90. Beneficia Dei tria, 99.
 Ribuntur varia, 145.
 Bos, leo, homo, aquila, 147.
 Botri tres, 153.

C

Calamitatum inferni species tres, 10.
 Candor quadruplex, 116.
 Candelabrum, 50, 53, 163.
 Candidatio bona et mala, 87.
 Canales purpuræ, 151.
 Cantare mystice, 142.
 Capilli diversorum, 78. Capilli sponsæ, 151.
 Capram pro peccatis immolari solitari, 151.
 Caprea, 43, 78. Capræ gemelli, 146.
 Captivitas triplex, 71.
 Caput triplex, 27. Diaboli, 87. Caput Christi aureum, 121. Caput in principe, 145.
 Carcer moraliter, 141.
 Carmelo caput spodiæ comparatur propter tria, 159.
 Caro Christi tribus floruit, 12. Carnis voluptates quatuor, 51. Caro tripliciter immolatur, 55. Caro Christi pretiosissima, 75. Caro apposita, 101.
 Castitatem sex conservantia, 56. Castitatis domus, 110.
 Castorum tria genera, 82, 142.
 Causæ Dei adversum nos, 85.